

TAJEMNICA ZAWODOWA – unormowania prawne

O tajemnicy zawodowej pielęgniarki i położnej mówi **art. 17 ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej z 15 lipca 2011 r.**

1. Pielęgniarka i położna jest obowiązane do zachowania w tajemnicy informacji związanych z pacjentem, uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, gdy:
 - 1) tak stanowią odrębne przepisy
 - 2) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób;
 - 3) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy;
 - 4) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych osobom uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.
3. Pielęgniarka i położna, z zastrzeżeniem sytuacji, o których mowa w ust. 2 pkt 1–3, są związane tajemnicą również po śmierci pacjenta

W ustawie o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta z 6 listopada 2008 r. znajdujemy również Prawo pacjenta do tajemnicy informacji z nim związanych

Art. 13. Pacjent ma prawo do zachowania w tajemnicy przez osoby wykonujące zawód medyczny, w tym udzielające mu świadczeń zdrowotnych, informacji z nim związanych, a uzyskanych w związku z wykonywaniem zawodu medycznego.

Art.14.

1. W celu realizacji prawa, o którym mowa w art. 13, osoby wykonujące zawód medyczny są obowiązane zachować w tajemnicy informacje związane z pacjentem, w szczególności ze stanem zdrowia pacjenta.
2. Przepisu ust. 1 nie stosuje się, w przypadku gdy:
 - 1) tak stanowią przepisy odrębnych ustaw;
 - 2) zachowanie tajemnicy może stanowić niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia pacjenta lub innych osób;
 - 3) pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę na ujawnienie tajemnicy;
 - 4) zachodzi potrzeba przekazania niezbędnych informacji o pacjencie związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych innym osobom wykonującym zawód medyczny, uczestniczącym w udzielaniu tych świadczeń.
3. Osoby wykonujące zawód medyczny, udzielające świadczeń zdrowotnych, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w ust. 2 pkt 173, **są związane tajemnicą również po śmierci pacjenta**

Tak więc zachowanie w tajemnicy informacji o pacjencie uzyskanych w trakcie wykonywania zawodu jest naszym obowiązkiem i możemy za nieprzestrzeżenie tych zapisów ponieść odpowiedzialność zawodową, karną oraz z powództwa cywilnego.

KARY za nieprzestrzeżenie zachowania tajemnicy zawodowej

Odpowiedzialność zawodowa → z art. 17.1 ustawy o zawodzie pielęgniarki i położnej,
Kary zgodnie z art. 60.1 ustawy o samorządzie pielęgniarek i położnych z 1 lipca 2011 r.

Odpowiedzialność karna → Osoba zobowiązana do zachowania tajemnicy medycznej może również ponieść odpowiedzialność karną. Taka osoba będzie mogła odpowiadać na podstawie art. 266 k.k. Jest to jednak przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego.

Odpowiedzialność cywilna → roszczeniem jakiego może dochodzić pacjent, jest **zadośćuczynienie** pieniężne za doznaną krzywdę, którego można dochodzić na podstawie art. 448 Kodeksu cywilnego. Przez krzywdę rozumie się ból, cierpienie psychiczne, moralne (mogą być zasądzone duże sumy).

Pamiętajmy, że złamać prawo do zachowania w tajemnicy informacji o pacjencie możemy bardzo łatwo w codziennej pracy zawodowej. Głośne rozmowy w dyżurce, rozmowy na korytarzu, zbieranie wywiadu w obecności osób trzecich, udzielenie informacji osobom do tego nieuprawnionym, udzielanie informacji do których nie mamy kompetencji i uprawnień, niewłaściwe przechowywanie dokumentacji medycznej to tylko niektóre przykłady złamania tego prawa.

ZMIANY w zapisach: Podstawa prawna: ustawa z 10 czerwca 2016 r. o zmianie ustawy Kodeks Postępowania Karnego, ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty oraz ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz.U. z 2016 r. poz. 1070).

Zmiana punktu 3 ustawy o prawach pacjenta

3. Osoby wykonujące zawód medyczny, z wyjątkiem przypadków, o których mowa w ust. 2 pkt 1–3 i ust. 2a, są związane tajemnicą również po śmierci pacjenta, chyba że zgodę na ujawnienie tajemnicy wyrazi osoba bliska.

4. Zwolnienia z tajemnicy, o którym mowa w ust. 3, nie stosuje się, jeśli ujawnieniu tajemnicy sprzeciwi się inna osoba bliska.

- Dotychczas obowiązek zachowania tajemnicy obowiązywał również po śmierci pacjenta i w postępowaniu prokuratorskim trzeba było uzyskać sądowe zwolnienie osoby wykonującej zawód medyczny z zachowania tajemnicy. Po wejściu w życie nowych przepisów lekarz lub inna osoba wykonująca zawód medyczny jest zwolniony z obowiązku zachowania tajemnicy po śmierci pacjenta, gdy na jej ujawnienie zgodzi się osoba bliska zmarłego pacjenta.
- Pamiętajmy jednak, że inna osoba bliska (tzn. osoba, która nie wyrażała zgody na ujawnienie informacji objętych tajemnicą) **może sprzeciwić się** ujawnieniu tajemnicy. W takiej sytuacji zwolnienie nie będzie działało i lekarz, pielęgniarka ponownie będzie związany tajemnicą.

Pacjent lub jego przedstawiciel ustawowy, a po śmierci pacjenta jego osoba bliska, mogą określić zakres informacji, które może ujawnić lekarz lub inna osoba wykonująca zawód medyczny zwolniony z tajemnicy.

Osoby bliskie dla pacjenta będą mogły wyrazić zgodę na zwolnienie z tajemnicy lekarskiej, pielęgniarskiej podczas postępowania karnego. Oznacza to, że nie będzie już konieczne uzyskiwanie przez organy ścigania uprzedniej zgody sądu na zwolnienie z tajemnicy lekarza lub innej osoby wykonującej zawód medyczny przesłuchiwanego w charakterze świadka.

Jeśli chodzi o definicję osoby bliskiej, to jest to zapisane w ustawie o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Zgodnie z nią **przez osobę bliską pacjentowi rozumie się:**

- jego małżonka, krewnego lub powinowatego do drugiego stopnia w linii prostej,
- przedstawiciela ustawowego,
- osobę pozostającą we wspólnym pożyciu,
- inną dowolną osobę wskazaną przez pacjenta jako osobę mu bliską (art. 3 ust. 1 pkt 2 u.p.p.). Co ważne, pozycja każdej z tych osób jest taka sama, nawet jeśli sam chory za życia upoważnił tylko jedną osobę do zapoznawania się z informacjami o jego zdrowiu.

Krąg osób, które mogą wyrazić zgodę na ujawnienie przez lekarza, pielęgniarkę informacji objętych tajemnicą bądź wyrazić sprzeciw dotyczący takiego ujawnienia, jest więc dosyć szeroki. Ustawodawca nie określa jednak, w jakiej formie i w jakich okolicznościach osoby bliskie mogą **zgłosić sprzeciw** oraz jakie obowiązki w tym zakresie ciążą na lekarzach lub innych osobach wykonujących zawód medyczny (np. obowiązek zapytania wszystkich osób bliskich dla pacjenta, czy nie wyrażają sprzeciwu).

Problem z interpretacją przepisów. Zdaniem prokuratorów nowe regulacje zrodziły w praktyce sporo problemów.

1. Niektóre sądy uznają bowiem, że na zwolnienie lekarza lub innych osób wykonujących zawód medyczny z tajemnicy lekarskiej prokurator powinien uzyskać zgodę pokrzywdzonego, jego przedstawiciela ustawowego lub po śmierci jego osoby bliskiej. W sytuacji, gdy zgoda taka zostanie wydana, nie będzie już zasadne kierowanie przez prokuratora wniosku do sądu o zwolnienie lekarza z tajemnicy lekarskiej.
2. Inne sądy uważają natomiast, że przesłuchanie lekarza na okoliczności objęte tajemnicą lekarską możliwe jest dopiero po uchyleniu jej przez właściwy sąd.

Ciekawe informacje na temat postępowania w trakcie postępowania przygotowawczego prowadzonego przez prokuraturę znalaziono w artykule **„Zwolnienie z tajemnicy lekarskiej w postępowaniu przygotowawczym”** Anna Jaskuła , Katarzyna Płończyk (Prokuratura i Prawo 3, 2017). Pozwolę sobie zacytować podsumowanie tego artykułu.

„...Reasumując: prokurator w postępowaniu przygotowawczym, przesłuchując pokrzywdzonego (pacjenta, przedstawiciela ustawowego, osobę bliską dla zmarłego pacjenta), powinien zapytać o zgodę na ujawnienie tajemnicy – po uprzednim poinformowaniu o niekorzystnych skutkach jej ujawnienia. To czyni zbędnym występowanie do sądu na podstawie art. 180 § 2 k.p.k., natomiast w czasie przesłuchania lekarzy należałoby odczytać im odpowiedni fragment protokołu lub złożone odrębnie oświadczenie uprawnionego tak, by kwestia zwolnienia z tajemnicy nie budziła wątpliwości. Jeśli osoba uprawniona nie wyrazi zgody lub też sprawa dotyczy pacjenta, który sam jest osobą uprawnioną, ale aktualnie zgody wyrazić nie może lub nie chce, prokurator występuje do sądu w trybie art. 180 § 2 k.p.k.

Częściowo uwagi te dotyczyć będą również przesłuchania przedstawicieli innych zawodów medycznych zobowiązanych do zachowania tajemnicy zawodowej, w tym przykładowo pielęgniarek i położnych, ratowników i fizjoterapeutów¹. Wprawdzie w tym wypadku przesłuchanie ich w charakterze świadków nie jest objęte zakazem dowodowym, ale aby uniknąć potem rozważania konieczności wyłączenia materiałów w sprawie o przestępstwo z art. 266 § 1 kk, warto zapytać o zwolnienie z tajemnicy – jeśli pacjent lub inna osoba uprawniona takiej zgody udzieli, wydawanie postanowienia, o którym mowa w art. 180 § 1 k.p.k. należy uznać za zbyteczne.

Oczywistym jest, że przedstawiciele zawodów medycznych powinni znać swoje obowiązki w zakresie strzeżenia tajemnicy zawodowej, ale przesłuchanie w charakterze świadka nie powinno być dla nich „pułapką”. Jakkolwiek zatem kodeks postępowania karnego nie wymaga pouczenia świadków o obowiązku zachowania tajemnicy, to nie stoi też na przeszkodzie ustaleniu tej kwestii przed przesłuchaniem świadka – dotyczyć to będzie oczywiście sytuacji, gdy organ procesowy nie uzyskał wcześniej zgody pacjenta lub innej osoby uprawnionej.”

link do całości https://pk.gov.pl/plik/2017_03/3c636fc18ad1ca68a6b6e695fd4a5c92.doc

Obecnie w związku z różnicami w interpretowaniu prawa osób bliskich do zwalniania pracowników wykonujących zawód medyczny z zachowania tajemnicy zawodowej toczą się prace aby zapisy te zostały zmienione na takie, które nie będą rodzić tylu wątpliwości.

Ewa Danel
Zastępca Okręgowego
Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej
Pielęgniarek i Położnych w Bielsku-Białej

Bielsko-Biała, 6 luty 2018 r.
